

**ЕТАПИ "АМЕРИКАНІЗАЦІЇ" ЯПОНСЬКОЇ МОВИ
В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ**

Проаналізовано запозичення з американського варіанта англійської в японській мові в діахронічному аспекті у зв'язку з історичними і соціально-культурними процесами, що відбувалися в Японії. Запропоновано періодизацію хвиль проникнення таких запозичень до системи японської мови з огляду на соціокультурні зрушення в японському суспільстві. До першої хвилі, яку можна датувати кінцем XIX ст. – 1930-ми рр., належать перші запозичення-американізми, проникнення яких до японської мови пов'язане з першими систематичними контактами між Японією та США, а також гуманітарною допомогою США Японії після Великого землетрусу 1923 р. Другу хвилю пропонуємо датувати 1940–1980-ми рр., коли в умовах повоєнної американської окупації Японію накрило захоплення американською масовою культурою, а відтак – поширення власної масової культури, створеної на основі американської. У системі японської мови цей етап характеризується лавиноподібним збагаченням лексичного шару ґайрайґо запозиченнями-американізмами з подальшим "перетравлюванням" іншомовних слів і глибокою інтеграцією їх до системи національної мови шляхом створення псевдоангліцизмів васейейґо, а також активізацією аббревіації. У сфері мовознавства другий етап характеризується початком наукового осмислення значення запозичень-американізмів у японській мові й аналізу деструктивної ролі цих одиниць для культури мови. Третя хвиля проникнення запозичень з американського варіанта англійської, як уважаємо, пов'язана з поширенням мережі Інтернет, головною мовою якої є англійська; відповідно, цей етап можна датувати 1990-ми рр. і дотепер. Головною рисою останньої хвилі є адаптація запозичень до потреб і норм національної мови, результатом чого є активізація гібридного словотвору і творення мішаних одиниць, які складаються або з японського кореня і запозиченого афікса, або навпаки, або усічених основ іншомовного і японського слів (гібридна аббревіація).

Ключові слова: ґайрайґо, васейейґо, аббревіація, гібридні одиниці, масова культура.

Роль англійських запозичень (ґайрайґо) у японській мові та й культурі важко переоцінити, адже вони породили цілий культурний пласт, змінили японську культурну парадигму. Майже всі сучасні поплісні мають у тексті чи заголовку англійські слова: ラブ・イズ・オーバー, エスカレーション, 恋はサマー・フィーリング, 天国のキス [Dougill, 2008, p. 17]; запозиченнями-англіцизмами рясніє реклама і сторінки модних журналів. Як пише японістка О. Л. Катасонова, якщо багато народів бояться втратити свою ідентичність, запозичуючи якісь елементи із інших культур, то в Японії такого страху нема [Катасонова, 2012, с. 131]. Ввійшовши до системи національної літературної мови, запозичення вплинули і на японську літературу. Зокрема, Нумано Міцуюші у своїй статті "Японська мова на шляху до світової літератури" зазначає: "Деякі японські письменники у своєму творчому самовираженні звертаються не до рідної, а до іноземної мови. Я хочу сказати, що чітко окреслені раніше кордони існування "японської" літератури виявилися дещо розмитими" [Нумано, 2002, с. 44]. Романіст Мідзумура Мінае створив унікальний для японського письменника роман, герої якого розмовляють як японською, так і англійською [Нумано, 2002, с. 45], а Танака Ясуо – роман-бестселер за назвою 「なんとなくクリスタル」, у якому виноски з поясненням ужитих англійських слів розташувалися аж на 40 сторінках [Dougill, 2008, p. 17]. Таке засилля запозиченої лексики і західних культурних маркерів впливає на японське суспільство і спонукає до переосмислення місця Японії в сучасному світі. Якщо нобелівська лекція Кавабати Ясунарі (1968 р.) мала заголовок "Красою Японії народжений", то нобелівський виступ Кендзабуро Ое (1994 р.) уже називався "Невідомо якою Японією народжений" [Нумано, 2002, с. 44]. Тож, як справедливо зазначають дослідники японської історії та народу, японське суспільство переповнене тривоги і невпевненості у своїй ідентичності та місці у світі [Goto-Jones, 2009, p. 140], що і спостерігаємо в японській лексиці та словотворі, які не спроможні встояти перед натиском американських масово-культурних зразків.

Лінгвісти вже давно звернули увагу на запозичення ґайрайґо в японській мові, проте мовознавчі праці з цього питання здебільшого обмежуються оглядовим характером (В. М. Алпатов, Хонна Нобуюкі, Ішівата Тошіо). У своїх працях автори зазвичай констатують наявність слів, запозичених із різних мов, зазначаючи, що найбільше їх прийшло із американського варіанта англійської (С. В. Неверов, Акасу Каору, Асао Коджіроо, Фукуда Ейїчі, Фукуда Юуджі). Окрім цього, у загальних рисах більш-менш розроблена періодизація етапів проникнення ґайрайґо до японської мови від найдавніших до сучасних (Екуні Шіґеро, Івабучі Ецутаро, Мацуока Коока). Однак детальнішого аналізу етапів запозичень бракує, адже кожний такий етап можна розбити ще на декілька періодів. Особливо здивувало нас те, що, незважаючи на неабиякий інтерес до запозичень-американізмів як з боку звичайних шанувальників сучасної японської попкультури, так і з боку фахівців-японістів, ніхто досі не розробив їхню періодизацію (принаймні у жодному джерелі, що їх ми опрацювали, нам вона не трапилася). Отже, гадаємо, що, запропонувавши власне бачення етапів запозичення американізмів-ґайрайґо, ми зробимо наш невеличкий внесок у науковий опис цього феномена. Виокремити хвилі цієї американської експансії в японську мову нам допоможе аналіз історичних подій і культурних рухів, які, на нашу думку, вплинули на поширення американізмів-ґайрайґо у японській мові, адже дійсно розвиток мови тісно пов'язаний із розвитком культури країни та її історичним поступом. Окрім цього, як пише О. Л. Катасонова, реалії сьогодення диктують необхідність приділити достатню увагу аналізу впливу Заходу і його культурних зразків на процес становлення багатьох жанрів масової літератури й мистецтва Японії, і це особливо важливо у світлі глобалізаційних процесів, що стрімко розвиваються [Катасонова, 2012, с. 9].

Тож метою дослідження є окреслення нашого бачення етапів проникнення запозичень-американізмів у японську мову та їхнього соціокультурного підґрунтя. Відповідно, завдання перед собою ставимо такі: 1) пояснити соціокультурні та історичні причини проникнення

запозичень-американізмів до японської мови; 2) виділити три "хвилі" засвоєння запозичень з американського варіанта англійської мови японською мовою; 3) описати процеси гібридного словотвору, які свідчать про глибинну інтеграцію запозиченого елемента до системи японської мови. Об'єктом нашого дослідження є запозичення з американського варіанта англійської в японській мові, а також група лексем васейей'го і слова гібридного типу. Відповідно, предметом дослідження є інтеграція запозичень-американізмів до системи японської мови та її зв'язок із соціокультурними процесами, що відбуваються в Японії. Методами нашого дослідження є: порівняльний, лінгвістичний описовий, а також метод компонентного аналізу. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ньому ми пропонуємо власний погляд на періодизацію етапів проникнення американізмів до системи японської мови, обґрунтовуючи його соціокультурними процесами, що відбувалися в Японії.

Як нам видається, можна виділити три хвилі "американізації" японської мови (або, точніше, її лексики). Першу хвилю назвати саме "хвилею" доволі складно, оскільки це був період спорадичного проникнення американської лексики до японської мови, яке відбувалося в результаті перших американсько-японських контактів. Як відомо, у липні 1853 р. до Японії прибуває американська флотилія під орудою Командора Метью Перрі [Goto-Jones, 2009, р. 14]. Перрі був відомим у морських колах прихильником модернізації, батьком "пароплавного флоту", і японська влада пішла на безпрецедентний крок, дозволивши йому зійти на берег і зачитати листа від Президента США Мілларда Філлмора з вимогою відкрити Японію для торгівлі зі Штатами [Goto-Jones, 2009, р. 15]. Повернувшись до Японії у лютому 1854 р., Перрі домігся підписання Канаґавського договору, за яким Японія відкрила порти Шімода і Хакодате та дозволила США мати свого консула на її території [Goto-Jones, 2009, р. 16]. Так і відбулася історична зустріч Японії та США, яка згодом переросла у фанатичну ненависть часів Другої світової війни, а відтак – патологічну прив'язаність, наслідування і фактично залежність, особливо в гуманітарній сфері, хоча й у військовій також.

До другої хвилі пропонуємо відносити період різкого поширення в японській мові американізмів-ґайрай'го (外来語, запозичення), яке почалося після Другої світової війни разом із поширенням американської масової культури і загальної американізації японського суспільства під впливом окупаційної влади. Піком цієї хвилі, на нашу думку, можна назвати період створення васейей'го (和製英語, японська англійська) і скорочень (аббревіатур) із засвоєних раніше американізмів.

Третя хвиля американізації, як нам видається, пов'язана зі створенням гібридних одиниць мішаного морфологічного типу, що складаються з японської основи й запозиченої словотвірної морфемі або ж навпаки, іншомовної основи та питомо японського афіксу. Такий спосіб творення гібридних мовних одиниць з'явився ще в другій половині періоду Мейджі (1868–1912) (найдавнішими зафіксованими одиницями є *エンピる заздрити* і *バイオる порушувати*, що їх у 1903 р. в одному зі своїх творів ужив новеліст Косугі Тенґай) [米川, 1989, 頁 112], коли саме все "західне" і ввійшло в моду, проте піку своєї продуктивності, як нам здається, набув саме зараз, а, може, і взагалі ще тільки набуває, оскільки одним із основних джерел поповнення гібридного лексикону є Інтернет-комунікація у соціальних мережах, асортимент яких невпинно зростає. Розглянемо кожну хвилю "американізації" японської лексики детальніше, приділивши увагу

також соціокультурним процесам, які збіглися у часі з кожною хвилею.

Акіхіко Йонекава вважає, що перша хвиля американізмів потрапляє до японської мови ще в 1920-х рр., а саме, після Великого землетрусу 1923 р., коли США допомагали Японії з реалізації плану відновлення країни від наслідків катаклізму. Відповідно, у цей час американізми захоплюють японські міста, які просто-таки наповнюються англійською мовою [米川, 1989, 頁 159]. Саме цей період дослідник і називає періодом "першої хвилі американізації японського словника" [米川, 1989, 頁 159]. У цей самий час свідомо частина японської інтелігенції починає звертати увагу на надмірне захоплення американськими культурними зразками. Основним приводом для критики ґайрай'го, які почали наповнювати мову, стало те, що вони вступають у конфлікт із питомо японською лексикою [米川, 1989, 頁 160]. Перші вияви занепокоєння серед мовознавців датуються ще повоеєними роками після закінчення Першої світової війни, коли лінгвісти з тривогою зазначили поширення запозичених термінів спорідненості *パパ тато* і *ママ мама* замість питомих 父 (お父さん) і 母 (お母さん) [米川, 1989, 頁 162–166]. Дискусія виявилася жвавою, оскільки це питання насправді зачіпає глибинні культурні пласти, національні традиції й особливості концептуалізації дійсності в мові. Мовознавець Ішіґуро Рохей у "Дослідженні ґайрай'го" 1932 р. пише, що "нічого не варті" ґайрай'го є загрозою народній мові й не можуть викликати нічого, окрім роздратування, тож він їх щиро ненавидить [米川, 1989, 頁 160]. Двома роками пізніше, у 1934 р., він закликає до обмеження кількості ґайрай'го, зазначаючи, що більшості з них не місце в сучасній японській мові, і що мова не має піддаватися комерціалізації. У цей самий період іще один дослідник ґайрай'го, Аракава Собеє навпаки, захищає ґайрай'го, пишучи, що питомо японська лексика порівняно з ними програє, і перш ніж наводити лад у запозиченнях, слід спочатку впорядкувати власне японський лексикон [米川, 1989, 頁 160–161]. Свою працю мовознавець промовисто назвав "Поразка мови перекладу" (「翻訳語の敗退」).

Отже, гадаємо, що перший етап проникнення запозичень-американізмів до японської мови датується кінцем XIX ст. – 30-ми рр. XX ст., принаймні на це вказують історичні джерела і тогочасні мовознавчі праці.

Наступна історична епоха, яка нас цікавить, почалася після поразки Японії в Другій світовій війні. У період після завершення Другої світової війни в умовах американської окупації Японію наповнюють американські культурні зразки, що ознаменувало собою завершення формування масової культури в Японії [Катасонова, 2012, с. 56]. Післявоєнна Японія, як зазначає у своїй монографії О. Л. Катасонова, була готова до сприйняття всіх західних культурних новинок, з якими вона познайомилася ще в довоєнні роки і вже почала їхню національну адаптацію [Катасонова, 2012, с. 56]. Паралельно з кардинальними зрушеннями в масовій культурі й соціальній свідомості відбуваються і зміни в мові, яка, природно, покликана задовольняти нагальні потреби суспільства й обслуговувати всі його новітні запити. Тому одночасно з усюдишущим проникненням зразків американської попкультури японську мову накриває справжня хвиля запозичень-американізмів. Власне, особливістю ґайрай'го, які прийшли в японську мову після війни, і є те, що їхня абсолютна більшість була запозичена з американського варіанта англійської мови (на відміну від попередніх етапів проникнення запозичень до японської мови, джерелами яких були також португальська, голландська, німецька

цька, французька і британський варіант англійської), наприклад: サッカー *футбол* (явний американізм, оскільки саме в американському варіанті англійської спостерігаємо розрізнення понять football *американський футбол* і soccer власне *футбол, європейський футбол*); キラー *найманий убивця* (англ. killer, до японської мови слово, найвірогідніше, потрапило під впливом Голівуду, який "оспіває" цю своєрідну професію; пор. укр. *кілер*); アパート *квартира* (в американському варіанті англійської apartment, у британському – flat); バケーション *канікули* (в американському варіанті англійської vacation, у британському – holidays) тощо. Та і власне сам феномен масової культури, що формується у післявоєнній Японії під впливом американських зразків, теж дістає американське найменування マス・カルチャー *масова культура* (від англ. mass culture), хоча в японській мові на той час уже був термін-калька 大衆文化. І ситуація, за якої американізм потрапляє до японської мови, незважаючи на те, що в ній уже побутує відповідне слово на позначення цього самого поняття, виявляється доволі звичною. Причому, японська мова безболісно засвоює слова インシデント *випадок* (за наявності відповідника 事件), カラーレス *безбарвний* (еквівалент 無色の), クロコダイル *крокодил* (за наявності питомого 鱷), ナイス *хороший* (відповідник 良い) тощо. І таких прикладів величезна кількість. Про запозичення такого типу, що потрапили до японської мови і закріпилися в ній не пізніше 1970-х рр., свідчить наявність таких ґайрайґо у Великому японсько-російському словнику за редакцією М. Й. Конрада, який датується 1970 р., проте був зданий у набір ще раніше – у 1966 р. На його сторінках натрапляємо на цілу низку американізмів, що прийшли в японську мову не на позначення нових, невідомих досі понять, а як данина моді: ニュース・ペーパー *газета* (що має відповідник 新聞), シンガー *співак* (еквівалент 歌手), ファイト *бійка* (відповідник 喧嘩), ファッション *мода* (еквівалент 流行) [Большой японско-русский..., 1970, т. 1, с. 720; т. 2, с. 90, 374]. Та що там ці слова, коли у словнику наявне навіть несподіване サンデー *неділя* (замість звичного 日曜日) [Большой японско-русский..., 1970, т. 2, с. 30]! Тобто вже в 1960-ті рр. японська мова була просто-таки переповнена американізмами, чимало з яких являли собою абсолютно невмотивовані запозичення. Чи засмічували ці лексеми мову? Напевне, що так, хоча на той момент, імовірно, ще не прийшло усвідомлення небезпеки розмивання мовних норм від хвилі невмотивованих запозичень, а тому ґрунтовні лінгвістичні праці, присвячені цьому питанню, з'являються аж у 1980-х рр., тобто наукове осмислення проблеми приходить уже пізніше.

Масштабне проникнення американізмів до японської мови відбувається на тлі тотального захоплення всім "американським", тому з початку 1960-х рр. із тривогою заговорили про стрімку "американізацію" японської культури, що сприяє формуванню якісно нової свідомості молодого покоління країни й якісно нової культури – масової. Зокрема, зазначає О. Л. Катасонова, йшлося про лавиноподібне проникнення до Японії зразків американської культурної індустрії через канали засобів інформації, кіно, літературу тощо [Катасонова, 2012, с. 16]. Навіть Чарлі Чаплін, побувавши в Японії, сказав, що там "багато кока-коли і всього з цим пов'язаного" [Катасонова, 2012, с. 16]. Японський лінгвіст Тоґо Йошіо про цей період пише: "після поразки у Другій світовій війні до Японії потрапляє величезна кількість запозичень з американського варіанта англійської мови, і вони досі буквально переповнюють мову" (в оригіналі 氾濫している – букв. "виходити з берегів, наводнювати") [東郷, 1988, 頁 48–49].

Починаючи з 1980-х рр. розгорається жвава дискусія щодо місця ґайрайґо-американізмів у системі японської мови і доцільності запозичень. Газета "Майнічі" від 27 серпня 1984 р. помістила на своїх шпальтах статтю від редакції з заголовком 「おいしく食べよう外来語」 ("Апетитні ґайрайґо"). У статті у метафоричній формі йшлося про те, що дискусії щодо доцільності ґайрайґо в мові вже лишилися в минулому, і лунали заклики до їхнього активнішого вживання: 「外来語を積極的に摂取して、自分の栄養にしていましよう」 ("Активно споживаймо ґайрайґо і включаймо їх до свого раціону"), 「日本語を豊かに大きく太らせて」 ("Відгодуймо і збагатимо японську мову") тощо [米川, 1989, 頁 161]. Натомість про категоричне несприйняття ґайрайґо йдеться у праці Ішіно Хірото (1983) "Роздуми над сучасними ґайрайґо" (「現代外来語考」).

На піку запозичень американських культурних і мовних зразків починається їхнє своєрідне "перетравлювання", намагання пристосувати до національної традиції й актуальних для японського суспільства реалій. І ці процеси, як нам видається, відбуваються паралельно в нещодавно сформованій японській масовій культурі та мові, а саме, з кінця 1960-х рр. і до 1980-х. У масовій культурі це "перетравлювання", на нашу думку, представлене появою і розквітом японського аніме на противагу завезеним раніше зразкам анімації Діснея (тут своєрідну "анімаційну революцію" у 1960-х рр. здійснив Тедзука Осаму), попідолів (1970-ті рр.), виконавців у жанрах J-rock (1980-ті рр.) на противагу американським музичним зіркам, японських субкультур 太陽族 тайо-дзоку (1960-ті рр.), 竹の子族 такеноко-дзоку і 暴走族 босо-дзоку (1970-ті), а також クリスタル族 курісутару-дзоку (1980-ті), що виростили на зразках американської попкультури, але пізніше стали продукувати власні. Усі ці елементи японської масової культури спиралися на масову культуру США, але пристосували її до японських реалій, створивши, так би мовити, "гібридний продукт" для внутрішнього споживання. Таке саме "перетравлювання" запозиченого американського елемента спостерігаємо у цей період і в мові, де лексеми ґайрайґо почали розвиватися незалежно від мови-джерела, утворюючись шляхом поєднання раніше запозичених слів чи елементів. Серед ґайрайґо цього періоду спостерігаємо слова, яких немає в мові-джерелі запозичення, а також запозичені слова, що набули нових значень, яких вони не мали в мові-джерелі. Так з'являється феномен 和製英語 васейейґо – псевдоанґліцизмів, тобто слів і словосполучень, схожих за своєю формою на запозичення з англійської мови, однак не наявних у словниковому складі останньої [Врубель, 2009, с. 18]. Паралельно з'являється поняття "японська англійська" – створення нових слів і словосполучень з уже наявних коренів чи окремих слів іноземної мови [Маевский, Рысина, 2000, с. 37]. Такі одиниці, як було вже зазначено, творяться лексико-семантичним, морфологічним і (рідше) морфолого-синтаксичним способами словотворення [Комарницька, Комісаров, 2012, с. 130]. Наприклад, у межах лексико-семантичного способу спостерігаємо: 1) появу нового значення, напр., ファンデーション *крем під пудру* (англ. foundation *основа*), フィーチャ *бойовик, сенсаційний номер програми* (англ. feature *риса, особливість*), インパクト *сильний вплив, що його справляє реклама на споживача* (пор. англ. impact *удар*); 2) звуження значення, напр., スマート *стильний* (пор. англ. smart 1) *чистий*, 2) *стильний*, 3) *розумний*), シーズン *хороший сезон* (англ. season *будь-який сезон*); 3) розширення значення, напр., ジュース *безалкогольний*

напій (англ. juice сік), ヨット *невелике судно* (англ. yacht *яхта*) [Алпатов, 2003, с. 47; Врубель, 2009, с. 19; Комарницька, Комісаров, 2012, с. 130]. У межах морфологічного способу застосовують словоскладання: ライブハウス *ресторан із живою музикою* (утворене шляхом складання запозичених лексем live і house); アンコール・アワー *повтор телепрограми на прохання телеглядачів* (утворене поєднанням англійських слів encore, hour); カメラフェース *обличчя на знімку* (слово є результатом складання англійських слів camera, face); エンゼルママン *няня, яка приходять до дитини-інваліда на час відсутності батьків* (слово утворене шляхом складання лексем angel, mama). Подібних поєднань слів в англійській мові немає, вони були утворені вже в японській мові [Врубель, 2009, с. 19; Маевський, Рысина, 2000, с. 38–43]. Дещо менш активним способом творення васейейго є своєрідна конверсія, коли англійське слово однієї частини мови, увійшовши до словникового складу японської мови, набуває іншого частиномовного статусу: オーバーな *перебільшений* (пор. англ. over *над*) [Врубель, 2009, с. 19].

Проте найпоширенішим засобом творення васейейго, напевне, є скорочення (аббревіація): スト *страйк* (від ストライキ, strike), ドッグ *хотдог* (від ホットドッグ, hot-dog), アイス *морозиво* (від アイスクリーム, ice-cream), オーバー *пальто* (від オーバーコート, overcoat), エネトピア *проект виробництва електроенергії без завдання шкоди довкіллю* (від エネルギー・ユートピア, energy utopia), セロテープ *скоч* (від cellophane + tape), アジ・プロ *агітація і пропаганда* (англ. agitation, propaganda) [Алпатов, 2003; Комарницька, Комісаров, 2012, с. 131]. Скорочення запозичених основ стало настільки популярним, що, гадаємо, не буде перебільшенням сказати, що цей особливий вид морфологічного способу словотвору глибоко проник до японської мови і міцно вкоренився в ній. Приміром, складноскорочені одиниці *カラオケ караоке* (утворене від складання слів 空 *порожній* та オーケストラ *оркестр* із подальшим скороченням останнього), タマゴチ *тамагочі* (від 卵 *яйце* й останньої морфемі усіченого 友達 *друг*), ポケモン *покемон* (скорочення слів ポケット *кишеня* й モンスター *монстр*), コスプレ *костплей* (початкові частини コスチューム *плей костюмована гра*), アニメ *аніме* (скорочене アニメーション *анімація*) відомі далеко за межами самої Японії, і їх можна віднести до категорії брендів, ключових слів-маркерів, за якими Японію знають за кордоном і з якими ця країна стійко асоціюється у далеких від японістики людей. А отже, скорочення для японської мови є настільки важливим способом словотвору, що навіть типові уявлення про Японію у світі вербалізуються у скорочених словах.

Власне, феномен скорочення запозичених до цього іншомовних одиниць і є другим знаковим явищем для японської мови періоду становлення масової культури, яке, на наш погляд, ознаменувало собою завершення другої хвилі "американізації" японської лексики, коли за своєю раніше американізму пройшли процес пристосування до японських реалій. Скорочення і сьогодні поширені в межах запозиченої лексики.

Такою в нашому уявленні постала друга хвиля "американізації" японської масової культури і мови. Третя хвиля, на нашу думку, почалася в 1990-х рр. і пов'язана з поширенням Інтернету, завдяки якому істотно зріс обсяг інформації і пришвидшився обмін нею, вивівши користувачів мережі на глобальний рівень. Не таємниця, що

більша частина Інтернет-ресурсів представлена англійською мовою, і що саме ця мова (в її американському варіанті) стала глобальною лінгва-франка у всесвітній мережі. Тож не дивно, що паралельно з поширенням Інтернету (тобто з кінця 1990-х рр.) світом поширюється і чергова хвиля експансії американських культурних та мовних зразків. І в Японії, де вже склалася традиція завоювати американські запозичення, набирає обертів новий феномен – "перезасвоєння" американізмів, за якого вони стають словотвірним матеріалом для поповнення гібридного словникового складу. Тобто можна стверджувати таке: коли в інших мовах (напр., в українській) завдяки поширенню Інтернету кількість запозиченої лексики з американського варіанта англійської тільки починає стрімко збільшуватися, в японській мові, оскільки величезну кількість американізмів мова вже засвоїла на попередньому етапі, обертів набирає гібридний словотвір, у межах якого творяться слова мішаного складу, де корінь японський, а словотвірні морфемі англійські, або ж навпаки (заради справедливості нагадаємо, що до такого виду словотвору спорадично вдавалися ще з кінця XIX ст., однак у всі попередні періоди гібридна деривація не мала системного характеру і лише подеколи траплялася в ідіостилях окремих письменників). Отже, знову-таки за нашими припущеннями, японська мова неначе випереджає інші мови світу в процесі засвоєння американських запозичень, перейшовши на новий етап цього процесу, у той час як інші мови ще перебувають на попередньому. Чи слухні наші міркування, зможемо переконатися через кілька років, коли стане зрозуміло, чи почнуть активно відбуватися гібридні словотвірні процеси на основі, скажімо, української мови із залученням англійських морфем, як це зараз відбувається в японській.

Створення мішаних, гібридних одиниць, що складаються як із японських (ваго чи канго), так і запозичених з англійської компонентів, на словотвірному рівні є фактично крайнім виявом тенденції зробити своє мовлення "моднішим" і "молодіжнішим". Аналіз прикладів таких одиниць показує, що запозиченими компонентами можуть бути як словотвірні морфемі, що приєднуються до питомо японського слова, так і корені, до яких допасовують японські афікси. Розглянемо кожен випадок детальніше.

Вживання запозичених афіксів, що належать до лексичного шару ґайрайго, безперечно, є новітньою тенденцією японського словотвору, яка з'явилася як відповідь на глобалізаційні процеси і засилля американської попкультури в сучасному світі. Такий тип афіксації дуже екзотичний і чужий для японської дериваційної традиції, але активно функціонує, приміром у сленгу: 困り *проблема*, 眠り *сонний* (суфікс -い *інг*, що походить від англ. -ing, за допомогою якого творяться іменники); 根拠 *лес безпідставний*, 元氣 *лес млявий* (суфікс -レス, що походить від англ. -less і вносить у новостворену одиницю значення "браку" чогось); ディス *ненавидіти*, колоквіалізм утворений повністю зі службових морфем – англійського префіксу dis- зі значенням заперечення / чогось негативного і японського дієслівного суфікса -る. Афіксація з використанням нетипових афіксів, запозичених з англійської мови, відображає прагнення мовців надати слову звукового вигляду, близького до англійського мовлення, зробити його "модним" і "молодіжним", що цілком природно, оскільки сьогодні основним творцем і споживачем масової культури Японії є молодь [Катасонова, 2012, с. 183].

Більш поширеним видом гібридних слів є одиниці, утворені від запозиченого кореня і питомо японського

словотвірному суфікса, завдяки якому іншомовне слово пристосовується до морфологічних особливостей японської мови й набуває необхідного частиномовного статусу. Наведемо приклади таких мішаних одиниць, що їх ми відшукали на сторінках модного журналу *Cosmopolitan Japan* і в текстах популярних пісень виконавців *MAGIC BOYZ*, *AISHA*, *Idol College*: *チョイスして*, *ストックして*, *ケアすれば*, *カバーする*, *ミックスした*, *トライした*, *Flyしたい* (усі дієслова утворені з іншомовного слова шляхом додавання до нього дієслівного суфікса *する* відповідно до граматики японської мови); *lady* の, *daddy* の (утворення родового відмінка від іншомовних іменників за допомогою японського відмінкового форманта *の*); *クリーンな*, *フィットな*, *セクシーな*, *ナチュラルな*, *キュートな*, *エレガントな*, *ピュアな*, *ラフな* (утворення з іншомовного прикметника напівпредикативного прикметника за правилами граматики японської мови); *MAX* に, *イージーに*, *スピーディに* (утворення прислівника із запозиченого шляхом додавання до нього японського форманта *に*). Окрім творення гібридних одиниць суфіксальним способом, можливими також є префіксальний спосіб і словоскладання: *高ポイント*, *超リアルな* (утворення похідного слова префіксальним способом шляхом додавання японського префікса до англійського слова), *ラブ運* (утворення складного слова з англійського та японського простих слів шляхом словоскладання). Найбільше таких одиниць виявилось на сторінках модного журналу *Cosmopolitan Japan*, де чужомовний елемент повсякчас "уплітається" до японського тексту, надаючи йому "модного" (як і належить модному журналові) забарвлення. Наведемо декілька уривків із журнальних статей, у яких ужито такі гібридні мовні одиниці:

10 頭身的美ボディを持つモデルの香川沙耶さんに、毎日のバスタイムでのフェイス&ボディケアについて質問! – в цьому уривку спостерігаємо мішану мовну одиницю *美ボディ* *гарне тіло*, утворену шляхом словоскладання;

セクシーな *сексуальний*, *ピュアな* *чистий*, утворені із запозичених прикметників *セクシー* і *ピュア* із додаванням японського суфікса для напівпредикативних прикметників;

オーダーメイドの「カスタムバービー人形」 *супер-реальний*! – в уривку наявна гібридна мовна одиниця *超リアル* *надреальний*, утворена від іншомовної основи *リアル* префіксальним способом.

女心も春気分もアがるサクラの香りとともにケアすれば, *もっとりとスベスベ感を両立した究極の触りたくなる肌* *кохання* – мішане дієслово *ケアすれば* *якщо доглядати*, утворене із запозиченої основи і формального дієслова-суфікса *する* в умовній формі;

週に一度のフェイススクラブは、洗顔の後のクリーンな肌を使うことが大切なんです。洗顔とスクラブを併用し始めてから、なんだか肌がクリアになったように感じています *кохання* – в уривку вжито напівпредикативний прикметник *クリーンな* *чистий*, утворений із запозиченого прикметника *クリーン* з додаванням японського суфікса для напівпредикативних прикметників.

У вживанні "модних" мішаних одиниць у своїх текстах не відстають і популярні співаки, що цілком природно, адже вони прагнуть якомога більшої популярності, особливо серед молоді, якій так до вподоби все "західне".

Наведемо декілька уривків ліричних текстів популярних японських співаків:

エイ baby you know how we do

言わせないぜオレを誰々風?

門限あっても定めない限界

物差しじゃ計り知れないくらい Flyしたい? (пісня гурту *Magic boyz*; гібридне дієслово *Flyしたい*);

生まれたての

ピュアな気持ち

指で触れて感じて (пісня гурту *Idol college*; гібридний прикметник *ピュアな*).

Оскільки, як ми припустили, поширення гібридних одиниць пов'язане з розвитком Інтернет-комунікації, то такі слова будуть наявні у великій кількості у блогах, твітах і коментарях користувачів соцмереж. Дійсно, почитаючи коментарі дописувачів японської версії Інтернет-каналу *Youtube*, ми виявили в них велику кількість слів мішаного типу, які складаються як з японських, так і з англійських компонентів, наприклад:

ボカロ=キモイってのをやめて欲しいって皆が言ってる
コメ欄によくそんな事言えたな... – у наведеному уривку наявне гібридне слово *コメ欄* *рядок для коментаря*, утворене шляхом словоскладання усіченої основи запозиченого слова *コメント* *коментар* і японського *欄* *рядок*;

どこにエロい要素があんだし! w 久々に聞こうと思ったらww – фрагмент містить колоквиалізм *エロい* *еротично-дивний* – предикативний прикметник гібридного типу, утворений від усіченої основи запозиченого *エロチック* *еротичний* і японського прикметникового суфікса *-い*;

やばいやばい、最近の曲はなんか軽い、こういう曲作ってくれるPさん、また復活しないかな... オワコン化に、歯止めを... – в уривку вжито гібридне слово *オワコン化* *втрата популярності продукту*, яке являє собою сполучення абревіатури *終わったコンテンツ* *продукт, який втрачає популярність*, і суфікса *-化*, за допомогою якого творяться складні слова (здебільшого термінологічного характеру) на позначення процесу;

クリエイティブな気持ちにさせてくれる大好きな曲。 – у фрагменті використано гібридний напівпредикативний прикметник *クリエイティブな* *креативний*, утворений від запозиченого слова і японського прикметникового суфікса *-な*.

Окрім гібридних слів Інтернет-комунікація також пошукується різноманітними невмотивованими запозиченнями з англійської, які дублюють значення питомих японських слів, однак потрапляють до ідіостилю користувачів мережі Інтернет через свою "модну", "західну", "молодіжну" конотацію. Наприклад:

私の父の知り合いがオリンピック関係者なのですが、開会式などのアーティストをはじめ、予算がかかってくる事柄はオリンピック委員会関係者(高齢の男性ばかり)だけで決めるらしいのでそもそも候補に「初音ミク」というワードすら出ないと思います – запозичені слова *アーティスト* (від англ. *artist*) *артист*, *ワード* (англ. *word*) *слово*, які мають японські відповідники *芸術家* і *一言*;

ボカロってクールジャパンですよ – запозичення *クールジャパン* (англ. *cool Japan*) *крута Японія*;

日本人は否定的な意見が多いと思いますが、海外の人は「さすが日本人! 最高にクレイジーだな!」といった意見になると思われますよ。海外での日本人像はオタクのようなものですからね。 – запозичене з англійської мови слово *クレイジー* *божевільний* (в оригіналі *crazy*), відповідником якого в японській є *狂い*.

Окремий механізм творення гібридних слів, зокрема дієслів, спостерігаємо у сленгу: тут вони творяться здебільшого шляхом додавання до запозиченої основи (нерідко скороченої) японського дієслівного форманта -る, який, на відміну від згаданого вище する, притаманний не дієсловам-китаїзмам (канґо), а питоמו японським дієсловам (ваґо): タクる *їхати на таксі* (скорочений варіант запозиченого Таксі + формант -る), マクる *їсти* у "МакДональдс" (скорочений варіант МакДональд + формант -る), オケる *їти в караоке* (скорочення відカラオケ, утворене шляхом усичення першої частини слова +る), コンパる *бути компанійським* (від コンパニオン +る), ミスる *помилятися* (ミステイク +る), ググる *гуґлити* (Google +る), コピる *списувати* (コピー +る). Чи не найвідомішим із дієслів цього типу, вживання якого вже вийшло за межі суто молодіжного середовища, є サボる *прогулювати* (утворене від додавання до скороченого サボタージュ форманта -る). Із найновіших гібридних дієслів, що поповнюють лексикон молоді, можна згадати フイバる *божеволіти* (англійське слово fever, увійшовши до лексикону японської молоді, спершу набуло дієслівних характеристик завдяки приєднанню формального дієслова する, від чого утворився колоквиалізм フィーバーする, який відтак зазнав скорочення, що набуло вигляду フイバる). Ще одним дієсловом мішаного типу, популярним серед молоді, є コスる *ґрати костюм*, утворене шляхом скорочення запозиченого слова コスチューム *костюм* і приєднання до нього питоמו японського дієслівного форманта -る.

Такий механізм творення мішаних одиниць почав застосовуватися і щодо класу прикметників. Закінчення питоми японських предикативних прикметників -い може утворювати гібридну одиницю, приєднуючись до деяких запозичень: ナウい *сучасний, модерновий* (англ. now + い); エモい *вражаючий, який бере за душу* (англ. emotion + い) [Комісаров, 2017, с. 113]. Окрім цього, у молодіжному жарґоні також відбуваються словотвірні процеси творення іменників із запозичених слів за допомогою японських іменникових суфіксів: ワイルドさ *дикість* (запозичений прикметник wild + японський іменниковий суфікс さ), クレイジーさ *божевілья* (запозичений прикметник crazy + японський іменниковий суфікс さ). Популярність таких гібридних одиниць у молодіжному середовищі, як ми вважаємо, свідчить про їхній високий стилістичний потенціал і вкотре доводить думку про те, що американська культура видається для японців престижною, сучасною, такою, яку хочеться наслідувати. Вживання гібридних мовних одиниць, безперечно, допомагає японцям відчутти себе моднішими, прогресивнішими, усвідомити свою належність до глобального "західного" світу. Водночас, розвиваючи здатність до поєднання з питомими основами національної мови і до творення слів-гібридів, запозичені слова входять до системи мови і засвоюються у словотвірній системі мови завдяки утворенню від них афіксальних похідних [Клименко, 2005, с. 180]. Проте наявність у мові гібридних слів свідчить про глибинний ступінь засвоєння запозичених елементів у мові [Клименко, 2005, с. 184].

Кажучи про третю хвилю "американізації" японської лексики і про глибоке проникнення запозичених елементів до словотвірної системи японської мови, не можемо не зупинитися детальніше на явищі гібридної аббревіації, яке останнім часом набуло надзвичайного поширення у

молодіжному варіанті японської мови. Інформаційне суспільство і сучасний ритм життя вимагають від мови максимальної інформативності за мінімальних часових затрат, і ці тенденції відображаються, зокрема на словотворчому рівні, підвищуючи продуктивність аббревіації (скорочення) як ефективного способу використання мовної економії, що уможливорює значне збільшення темпу мовлення. Зміна ритму життя сучасної людини, її психологічний стан в умовах сучасного суспільства і стає основним екстралінгвістичним чинником поширення аббревіатур рякуґо, і механізм поступової лексикалізації аббревіатур уже став однією з тенденцій сучасної японської мови [Кудоярова, 2009, с. 5]. Водночас більшість новітніх аббревіатур є скороченнями гібридного типу, що складаються з усічених основ японського й англійського слів.

Якщо екстралінгвістичні причини поширення аббревіатур у японській мові цілком очевидні, то внутрішньомовні ще потребують уточнення. Перше, що можна припустити, – це взаємозв'язок продуктивності аббревіації як способу словотвору із середньою довжиною слів у мові: що більшої протяжності в середньому слова у мові, то частіше мовці вдаватимуться до аббревіації задля економії мовних зусиль і підтримання швидкого темпу комунікації. Приміром, дослідження середньої довжини слів у англійській мові показали, що вона становить лише 4,74 знаки [Левицкий, 2012, с. 228]; відповідно, скорочення слів у цій мові не стане продуктивним способом словотвору. Дослідження на матеріалі російської мови дали результат у 7,9 знаків [Меркулова, 2014, с. 100], що дає більше передумов для поширення аббревіації. Щодо японської мови, то проблема визначення середньої довжини слів полягає у наявності в мові великої кількості складних злитих композитів, які складаються з двох, трьох чи навіть більше самостійних слів, але за своїми характеристиками ближчі до слів, ніж до словосполучень. Неоднозначність трактування цих одиниць, а також відмінкових формантів (чи вважати їх самостійними одиницями, а чи лиш суфіксами) ускладнює можливість підрахування середньої довжини японських слів, щоб обґрунтувати внутрішньомовні причини поширеності аббревіації. Приміром, Джін Мінчже (Jin Mingzhe), дослідивши середню довжину слів у творах кількох японських новелістів, дійшов висновку, що найчастотнішими в усіх творах виявилися однознакові слова [金, 1996, 頁 14], але це аж ніяк не свідчить про те, що більшість японських слів короткі, а радше про те, що дослідник урахував також відмінкові форманти. Наші ж суб'єктивні спостереження свідчать про значну довжину японських слів, набагато більшу, ніж в англійських. Відповідно, як нам видається, прагнення до економії мовних ресурсів для японської мови стоїть гостро, що і сприяє вражаючому поширенню аббревіації як способу словотвору. Зокрема, за нашими підрахунками з 2536 неологізмів-колоквиалізмів, що ввійшли до онлайн-словника сучасного японського просторіччя 日本語俗語辞書, 968 одиниць (38 %) виявилися аббревіатурами (скороченнями) різного типу [日本語俗語辞書], що свідчить про надзвичайну потужність цього способу словотвору в сучасній японській мові. Серед сленгових мішаних (гібридних) одиниць, які утворилися шляхом скорочення (аббревіації), можемо назвати, наприклад, такі: えもい *неприємний тип, який вважає себе сексі* (від запозиченого エロチック *еротичний* (англ. erotic) та японського просторічного きもい *стрьомний*); パーベキ *ідеально* (від запозиченого パーフェクト *ідеально* (англ. perfect) та японського 完璧 *ідеально*); バイナラ *бу-*

вай (від усиченого *バイバイ бай-бай* (англ. bye-bye) і скороченого японського *さよなら до побачення*); *ヒャクバ 100 %* (від *百パーセント сто відсотків*, де перша частина представлена японським числівником *百 сто*, а друга – запозиченням *パーセント відсоток* (англ. percent)); *アクセス доступ заборонено* (усичені основи запозиченого *アクセス доступ* (англ. access) і японського *禁止 заборона*); *合コン компанія, колективне побачення* (від *合同コンパニオン*, де перша частина *合同 спільний* є японською, а друга *コンパニオン компанія* – запозиченням (англ. companion)); *エロ可愛い еротично-милий* (від *エロチック可愛い*, де перша частина *エロチック еротичний* є запозиченням (англ. erotic), а друга – питомо японським словом *可愛い милий*).

Описані вище процеси творення псевдоангліцизмів і гібридних слів свідчать про глибоку інтеграцію іншомовного елемента до системи японської мови, що є доказом масштабності впливу американської масової культури на Японію. У зв'язку із цим цікаво згадати, що в 2000 р. заснована японським урядом комісія з "Цілей Японії у XXI ст." оприлюднила звіт, у якому окреслила проблеми та перспективи Японії в новому тисячолітті. Зокрема, комісія звернула увагу на надмірне захоплення Заходом і вказала, що Японії в новій ері слід визначити свою власну самостійну роль, не в баченні Заходу, насамперед США [Goto-Jones, 2009, р. 141]. За цих обставин країні слід опиратися на свою особливу історично-культурну спадщину, а не на прагнення бути зрозумілою для Заходу [Goto-Jones, 2009, р. 142]. Отже, у японських інтелектуальних колах чітко усвідомлюють загрозу надмірного захоплення Заходом, зокрема Америкою. Але водночас у своєму критичному звіті Комісія написала так: "Якщо є американська мрія, то має бути і японська мрія" [Goto-Jones, 2009, р. 142], тобто, навіть критикуючи американські впливи, японці вже не в змозі обійтися без суто американських стереотипів і концептів.

Висновки. Узавши до уваги соціокультурні процеси, які відбувалися в новітній історії Японії, можемо виділити три хвилі проникнення запозичень-американізмів до японської мови і констатувати, що для всіх трьох хвиль такої "американізації" лексики характерне прагнення шляхом запозичень відобразити захоплення американською попкультурою. Першу хвилю "американізації" пропонуємо датувати кінцем XIX ст. – 30-ми рр. XX ст., коли відбулося знайомство Японії з американськими культурними зразками, яке переросло в захоплення ними. У цей період запозичення з американського варіанта англійської починають витісняти запозичення з інших європейських мов. Другий період "американізації" спостерігаємо в 1940-х – 1980-х рр., коли після поразки у Другій світовій війні та приходу американської окупаційної влади Японію накрило справжнє "цунамі" американського масово-культурного продукту і "модних" американських запозичень. Водночас характерною рисою другої "хвилі" стає адаптація запозичень, яка виявляється у створенні лексем типу *васейей'го*. Третю "хвилю" пропонуємо датувати від 1990-х рр. і дотепер. Розпочавшись у зв'язку з поширенням Інтернету, ця "хвиля" характеризується перезасвоєнням запозичених раніше американізмів і їхньою глибшою інтеграцією до системи японської мови. Відповідно, у цей період морфологічний спосіб словотвору в японській мові набуває нового вигляду через залучення запозичених англійських елементів, у результаті чого творяться гібридні мовні одиниці, які в уявленні мовців є "модними" і "сучасними", що особливо важливо у спілкуванні за посередництва електронних пристроїв

зв'язку, за якого немає змоги безпосередньо бачити співрозмовника. Тенденція до прискорення темпу комунікації й економії мовних зусиль на тлі гібридизації словотвору знаходить відображення у зростанні продуктивності гібридного скорочення (аббревіації) (скорочені слова вже становлять 38 % усіх колоквіалізмів, що ввійшли до словника *日本語俗語辞書*).

Отже, виклики глобалізованого суспільства вимагають від мови прискорення темпу комунікації, відображення у мові популярності американської культури та її новітніх постулатів. І на тлі вливання американських культурних маркерів до національних мов спостерігається прагнення "пристосувати" запозичений елемент для потреб національної мови, "вплести" його у словотвірну систему мови. Подальші дослідження словотвірних процесів японської мови мають потенціал, оскільки вона, з одного боку, достатньо ізольована від інших мов, не маючи близькоспоріднених мов, а отже, на її матеріалі можна спостерігати незалежні, не нав'язані сусідніми мовами, процеси; проте, з іншого боку, вона як мова країни-союзниці США не може не всотувати в себе частку американської культури, що виявляється, зокрема, і на словотворчому рівні.

Список використаних джерел

1. Алпатов В. М. Япония: язык и общество. Москва: Муравей, 2003. 208 с.
2. Большой японско-русский словарь / под ред. Н. И. Конрада. Т. 1. Москва: Советская энциклопедия, 1970. 807 с.
3. Большой японско-русский словарь / под ред. Н. И. Конрада. Т. 2. Москва: Советская энциклопедия, 1970. 919 с.
4. Врубель О. "Васейей'го" як феномен запозиченої лексики у японській мові. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. Вип. 27. С. 18–20.
5. Катасонова Е. Л. Японцы в реальном и виртуальном мирах: очерки современной японской массовой культуры. Москва: Восточная литература, 2012. 357 с.
6. Клименко Н. Ф. Гибридизация слів як прояв аналогії у словотворенні. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2005. Вип. 16. Книга 1. С. 179–184.
7. Комарницька Т. К., Комісаров К. Ю. Сучасна японська літературна мова: Теоретичний курс. Т. 1. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 318 с.
8. Комісаров К. Ю. Головні особливості емоційно-оцінної концептуалізації дійсності на словотвірному рівні японської мови. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. Вип. 59. С. 110–117.
9. Кудоярова Т. Н. Словообразовательные процессы в современном японском языке на примере лексикализации аббревиатур РЯКУГО: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.22 / Санкт-Петербургский гос. ун-т. Санкт-Петербург, 2009. 161 с.
10. Левицкий В. В. Семасиология: монография. 2-е изд. Винница: Нова Книга, 2012. 512 с.
11. Маевский Е. В., Рысина Н. Г. Гайрайго. Японская транскрипция иностранных слов. Москва: Муравей, 2000. 48 с.
12. Меркулова И. Квантитативные характеристики русской лексики на общеславянском фоне. *Вестник ВГУ. Серия: лингвистика и межкультурная коммуникация*. 2014. № 3. С. 98–105.
13. Нумано Мицуюси. Японский язык на пути к мировой литературе. *Япония. Путь кисти и меча*: научно-популярный журнал. 2002. № 3. С. 44–46.
14. Dougill J. Japan and English as an alien language. *English Today*. 2008. Vol. 24, no 1. P. 18–22.
15. Goto-Jones C. *Modern Japan: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press, 2009. 159 p.
16. 米川明彦. 新語と流行語. 東京: 南雲堂, 1989. 244 頁.
17. 日本語俗語辞書. URL: <http://zokugo-dict.com> (アクセス日付: 20.09.2019).
18. 金明哲. 日本語における単語の長さの分布と文章の著者. *Sapporo Gakuin University*. 1996. Vol. 5, no. 2. P. 13–21.
19. 東郷吉男. 国語と表現. 京都: 三和書房, 1988. 180 頁.

References

- Alpatov, V. M., 2003. *Japonija: jazyk i obshchestvo*. Moscow: Muravej.
- Dougill, J., 2008. Japan and English as an alien language. *English Today*, 24(1), pp. 18–22.
- Goto-Jones, C., 2009. *Modern Japan: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Ionekawa, A., 1989. *Shingo to riuukougo*. Tokyo: Nagumodou.
- Jin, M., 1996. Nihongo ni okeru tango no nagasa no bunpuu to bunshou no chosha. *Sapporo Gakuin University*, 5(2), pp. 13–21.

Katasonova, E. L., 2012. Japoncy v real'nom i virtual'nom mirah: ocherki sovremennoj japonskoj massovoj kul'tury. Moscow: Vostochnaja literatura.

Klymenko, N. F., 2005. Hibrydzatsiia sliv yak proiav analohii u slovotvorenni. *Linguistic and Conceptual Views of World*, 1(16), pp. 179–184.

Komarnytska, T. K. and Komisarov, K. Yu., 2012. *Suchasna yaponska literaturna mova: Teoretychnyi kurs*. Kyiv: Vydavnychi dim Dmytra Buraho. Vol. 1.

Komisarov, K. Yu., 2017. Main features of emotional and axiological conceptualization of reality on the derivational stratum of the Japanese language. *Linguistic and Conceptual Views of World*, 1(59), pp. 110–117.

Konrad, N. I. ed., 1970. Bol'shoi iaponsko-russkii slovar'. Moscow: Sovetskaja jenciklopedija. Vol. 1.

Konrad, N. I. ed., 1970. Bol'shoi iaponsko-russkii slovar'. Moscow: Sovetskaja jenciklopedija. Vol. 2.

Kudojarova, T. N., 2009. *Slovoobrazovatel'nye processy v sovremennom japonskom jazyke na primere leksikalizacii abreviatur RJAKUGO*. Ph. D. Saint Petersburg State University.

Levitskii, V. V., 2012. *Semasiologija*. 2nd ed. Vinnitsa: Nova Knyha.

Maevskij, E. V. and Rysina N. G., 2000. *Gajrajgo. Japonskaja transkripcija inostrannyh slov*. Moscow: Muravej.

Merkulova, I., 2014. Kvantitativnye charakteristiki russkoj leksiki na obshheslavjanskom fone. *Vestnik VGU. Lingvistika i i mezhkul'turnaja kommunikacija*, 1(3), pp. 98–105.

Nihongo-zokugo-jiten, n.d., [online]. Available at: <<http://zokugo-dict.com>> [Accessed 20 September 2019].

Numano, M., 2002. Japoniskij jazyk na puti k mirovoj literature. *Japonija. Put' kisti i mecha*, 1(3), pp. 44–46.

Tougou, I., 1988. *Kokugo to hiougen*. Kyoto: Sanwashobou.

Vrubel, O., 2009. "Vaseieigo" yak fenomen zapozychenoj leksyky u yaponskii movi. *Linguistic and Conceptual Views of World*, 1(27), pp. 18–20.

Надійшла до редколегії 01.12.19

T. Komarnytska, Ph. D. in Philology, assoc. prof.
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
t.komarnytska@knu.ua

THE STAGES OF THE "AMERICANIZATION" OF THE JAPANESE LANGUAGE IN THE SOCIO-CULTURAL BACKGROUND

The paper analyzes the loanwords from the American English the Japanese language considering the diachronic perspective in relation to historical and socio-cultural processes that took place in Japan. The periodization of the waves of penetration of such borrowings into the Japanese language system considering socio-cultural shifts in Japanese society is offered. The first wave, which can be dated from the end of the XIX cent. till 1930s, consists of the first borrowings-Americanisms, the penetration of which into the Japanese language is connected with the first systematic contacts between Japan and the USA, as well as the humanitarian aid of the USA of Japan after the Great earthquake of 1923. The second wave can be dated from 1940s till 1980s; during these years in the context of post-war American occupation, Japan became obsessed with American mass culture and, consequently, spread its own mass culture created on the basis of an American one. In the Japanese language system, this stage is characterized by an avalanche-like enrichment of the gairaigo lexical layer by borrowings-Americanisms, followed by the "digestion" of foreign words and their deeper integration into the system of the national language through the creation of pseudo-English words called waseieigo, as well as the spread of abbreviation. In the field of linguistics, the second stage is characterized by the beginning of scientific understanding of the significance of borrowings-Americanisms in the Japanese language and the analysis of the destructive role of these units for the language culture. The third wave of penetration of American-English borrowings is believed to be related to the proliferation of the Internet, the main language of which is English; accordingly, this stage can be dated to the 1990s until now. The main feature of the last wave is the adaptation of borrowings to the needs and norms of the national language, resulting in the activation of hybrid word formation and the creation of mixed units consisting of either a Japanese root and a borrowed affix, or vice-versa, or shortened foreign and Japanese words (hybrid abbreviation).

Keywords: gairaigo, waseieigo, abbreviation, hybrid units, mass culture.

T. Комарницкая, канд. филол. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина
t.komarnytska@knu.ua

ЭТАПЫ "АМЕРИКАНИЗАЦИИ" ЯПОНСКОГО ЯЗЫКА В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ КОНТЕКСТЕ

Проанализированы заимствования из американского варианта английского языка в японском языке в диахроническом аспекте в связи с историческими и социально-культурными процессами, происходящими в Японии. Предложена периодизация волн проникновения таких заимствований в систему японского языка, учитывая социокультурные сдвиги в японском обществе. К первой волне, которую можно датировать концом XIX в. – 1930-ми гг., принадлежат первые заимствования-американизмы, проникновение которых в японский язык связано с первыми систематическими контактами между Японией и США, а также гуманитарной помощью США Японии после Большого землетрясения 1923 г. Вторую волну предлагаем датировать 1940–1980-ми гг., когда в условиях послевоенной американской оккупации Японии накрыло увлечение американской массовой культурой, а затем – распространение собственной массовой культуры, созданной на основе американской. В системе японского языка этот этап характеризуется лавинообразным обогащением лексического слоя гайрайго заимствованиями-американизмами с последующим "перевариванием" иностранных слов и более глубокой интеграцией их в систему национального языка путем создания псевдоанглицизмов васэйэйго, а также активизацией аббревиации. В сфере языкознания второй этап характеризуется началом научного осмысления значения заимствований-американизмов в японском языке и анализа деструктивной роли этих единиц для культуры речи. Третья волна проникновения заимствований из американского варианта английского, как считаем, связанная с распространением сети Интернет, главным языком которой является английский; соответственно, этот этап можно датировать 1990-ми гг. и до сих пор. Главной чертой последней волны является адаптация заимствований к потребностям и нормам национального языка, результатом чего является активизация гибридного словообразования и создание смешанных единиц, состоящих из японского корня и заимствованного аффикса или наоборот, или усеченных основ иноязычного и японского слов (гибридная аббревиация).

Ключевые слова: гайрайго, васэйэйго, аббревиация, гибридные единицы, массовая культура.